

Богдан Здольник – викладач кафедри міжнародних відносин та туризму Навчально-наукового інституту міжнародних відносин, здобувач III курсу аспірантури спеціальності 015 «Професійна освіта» кафедри психології та педагогіки Навчально-наукового інституту лінгвістики та психології ПЗВО «Київський міжнародний університет», м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: педагогіка; компаративістика у сфері вищої освіти; моделювання освітнього середовища закладу вищої освіти; методики підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності «Туризм».

✉ bogdan.zolnyk96@gmail.com

id <https://orcid.org/0000-0002-1043-1272>

УДК 37.378+37.02+37.07

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-3-55-67>

АНАЛІЗ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТ ІТАЛІЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ЗВО ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТУРИЗМ»

Анотація. Здійснено компаративний аналіз освітніх компонент італійських (Римський університет «Ла Сapiєнца» (SAPIENZA Università degli Studi di Roma «La Sapienza»); Римський університет «Тор Вергата» (Università degli Studi di Roma «Tor Vergata»); Генуезький університет (Università degli studi di Genova); Університет Перуджі (Università degli Studi di Perugia); Катанійський університет (Università degli Studi di Catania) та українських (Національний університет «Львівська політехніка», Київський національний університет імені Тараса Шевченка) ЗВО, які здійснюють підготовку фахівців зі спеціальності «Туризм». Встановлено основні відмінності у провадженні підготовки майбутніх фахівців сфери туризму, з-поміж яких: терміни навчання ОКР «Бакалавр» в Італії та Україні; назви та цілі ОП в італійських та українських ЗВО; освітні вектори навчальних дисциплін ОП; блоки навчальних дисциплін; специфіка здійснення практичної підготовки студентів; можливості подальшого працевлаштування випускника спеціальності «Туризм».

Ключові слова: спеціальність «Туризм»; загальноуніверситетський рейтинг; фахівець; сфера туризму; бакалавр; освітні програми; практична підготовка.

Постановка проблеми в цілому та її зв'язок із важливими науково-практичними завданнями. Італія є однією з найвідвідуваніших туристами держав світу, що зумовлено кореляцією успішного розвитку галузі туризму в державі з конкурентоспроможною фаховою підготовкою майбутніх фахівців – менеджерів з туризму. Відповідно освітня підготовка здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Туризм» чітко визначена італійськими ЗВО згідно з вимогами освітніх програм, їхніх цілей, освітніх векторів, що закладені в навчальний план з урахуванням освітніх компонент, та дають змогу набути необхідних компетентностей шляхом інтеграції дуальності та якісної практичної підготовки студентів задля подальшого працевлаштування. В Україні ж освітня парадигма при підготовці фахівців з туризму має суттєві відмінності від італійської, що, імовірно, призводять до нижчих показників відвідуваності України, недостатнього позиціонування України як світового туристичного бренду тощо. Зважаючи на це, вбачаємо необхідним здійснення компаративного аналізу освітніх компонент італійських та українських ЗВО зі спеціальності «Туризм».

Мета статті. Ураховуючи італійський досвід університетів, здійснити компаративний аналіз головних освітніх компонент українських ЗВО зі спеціальності «Туризм», що входять до загальноуніверситетських рейтингів Shanghai Academic Ranking of World Universities, Times University Ranking.

Аналіз останніх публікацій. При дослідженні освітніх компонент італійських та українських ЗВО зі спеціальності «Туризм» передусім проаналізовано нормативні документи італійських університетів, що входять у світові рейтинги Shanghai Academic Ranking of World Universities, Times University Ranking та QS World Rankings станом на 2021 р.: Римського університету «Ла Сапієнца» (SAPIENZA Università degli Studi di Roma «La Sapienza»); Римського університету «Тор Вергата» (Università degli Studi di Roma «Tor Vergata»); Генуезького університету (Università degli studi di Genova); Університету Перуджі (Università degli Studi di Perugia); Катанійського університету (Università degli Studi di Catania), а також українських університетів зі спеціальності «Туризм», що входять до зазначених вище загальноуніверситетських рейтингів та до рейтингу ЗВО «ТОП-200 УКРАЇНА 2021», зокрема, Національного університету «Львівська політехніка» та Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

З-поміж українських учених проблему державного регулювання системи підготовки фахівців у сфері туризму досліджено Н. А. Леоненко (Леоненко, 2020), питання підготовки туристичних кадрів розкрито А. В. Лук'янець (Лук'янець, 2021), порівняння зарубіжного і вітчизняного досвіду підготовки фахівців з туризму здійснено В. М. Зігунов (Зігунов, 2021) та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Завдяки тому, що Італія має досить високі показники відвідуваності з-поміж європейських країн (п'ята за відвідуваністю туристична країна в світі та третя в Європі із загальною чисельністю туристів 62 млн. осіб, станом на 2020 р.), високопрофесійно здійснюється підготовка фахівців сфери туризму, які забезпечують надання якісних туристичних послуг (TOP20 The World's Most Visited Countries, 2021). Водночас Україну в 2021 р. відвідало майже 5 млн. осіб, що в 12 разів менше ніж в Італії, і може бути одним із аргументів недостатньо належної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму, крім головної причини – війни з Російською Федерацією, яка почалася з 2014 р. (The Village Україна, 2021).

Відповідно до консолідованого рейтингу ЗВО Shanghai Academic Ranking of World Universities станом на 2021 р. входить п'ять італійських університетів, що займаються підготовкою майбутніх фахівців сфери туризму (Shanghai Academic Ranking of World Universities, 2021):

- Римський університет «Ла Сапієнца» (SAPIENZA Università degli Studi di Roma «La Sapienza») – 151–200;
- Римський університет «Тор Вергата» (Università degli Studi di Roma «Tor Vergata») – 501–600;
- Генуезький університет (Università degli studi di Genova) – 401–500;
- Університет Перуджі (Università degli Studi di Perugia) – 401–500;
- Катанійський університет (Università degli Studi di Catania) – 401–500.

В Україні підготовкою здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Туризм» займаються ЗВО, які входять до світових загальноуніверситетських рейтингів, проте жоден університет України не входить до Shanghai Academic Ranking of World Universities, тому для здійснення аналізу за даними 2021 р. взято рейтинги Times University Ranking, до якого внесено Національний університет «Львівська політехніка» (501–600 позиції), та QS World Rankings, з-поміж яких є Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (477 позиція); Київський національний університет імені Тараса Шевченка (601–650 позиція) (табл. 1) (Shanghai Academic Ranking of World Universities, 2021; QS World Rankings, 2021; Times University Ranking, 2021; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2022; Національний університет «Львівська політехніка», 2022; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2022; Рейтинг університетів «Топ-200 Україна», 2021; Scienze del turismo. Laurea, 2022; Turismo enogastronomico, 2022; Scienze del turismo: impresa, cultura e territorio, 2022; Corso di Laurea in Economia del Turismo, 2022; Scienze del turismo, 2022; Географічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2022; Освітньо-професійна програма «Туризм», 2020a; Про освітні програми, 2022; Освітньо-професійна програма «Туризм», 2020b).

Таблиця 1

Освітня діяльність італійських та українських ЗВО зі спеціальності «Туризм» відповідно до світових загальноуніверситетських рейтингів (Shanghai Academic Ranking of World Universities, Times University Ranking та QS World Rankings) станом на 2021 р.

Назва ЗВО	Рік заснування ЗВО	Позиції ЗВО в рейтингах світовий/національний	Назва ОП	ОКР	Наявність акредитації ОП	Ліцензування	Назва факультету, що здійснює підготовку в галузі туризму	Форма власності	Мова навчання
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Римський університет «Ла Сapiенца» (SAPIENZA Università degli Studi di Roma «La Sapienza»)	1303	151–200/ 1–4	Наука про туризм (Scienze del turismo)	Бакалавр	+	+	Факультет літератури та філософії	Державний	Італійська
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	1805	477/ 3	Туризм	Бакалавр	+	+	Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу	Державний	Українська
Римський університет «Тор Вергата» (Università degli Studi di Roma «Tor Vergata»)	1982	501–600/ 20–29	Продовольчий та винний туризм (Turismo enogastronomico)	Бакалавр	+	+	Факультет історії, культурної спадщини та суспільної освіти	Приватний	Італійська
Національний університет «Львівська політехніка»	1816	501–600/ 4	Туризм	Бакалавр	+	+	Інститут сталого розвитку імені В'ячеслава Чорновола	Державний	Українська
Генуезький університет (Università degli studi di Genova)	1471	401–500/ 11–19	Наука про туризм: бізнес, культура галузі (Scienze del turismo: impresa, cultura e territorio)	Бакалавр	+	+	Факультет економіки	Державний	Італійська
Київський національний університет імені Тараса Шевченка	1834	601–650/ 1	Туризм	Бакалавр	+	+	Географічний факультет	Державний	Українська

Назва ЗВО	Рік заснування ЗВО	Позиції ЗВО в рейтингах світовий/національний	Назва ОП	ОКР	Наявність акредитації ОП	Ліцензування	Назва факультету, що здійснює підготовку в галузі туризму	Форма власності	Мова навчання
Університет Перуджі (Università degli Studi di Perugia)	1308	401–500/ 11–19	Економіка туризму (Corso di Laurea in Economia del Turismo)	Бакалавр	+	+	Факультет економіки	Державний	Італійська
Катанійський університет (Università degli Studi di Catania)	1434	401–500/ 11–19	Наука про туризм (Scienze del turismo)	Бакалавр	+	+	Факультет економіки та бізнесу	Приватний	Італійська

Джерело: складено автором за джерелами Shanghai Academic Ranking of World Universities (2021); QS World Rankings (2021); Times University Ranking (2021); Харківський національний університет імені Василя Назаровича Каразіна (2022). Національний університет «Львівська політехніка» (2022). Київський національний університет імені Тараса Шевченка (2022). Рейтинг університетів «ТОП-200 Україна 2021» (2021). Scienze del turismo. Laurea (2022). Turismo enogastronomico (2022). Scienze del turismo: impresa, cultura e territorio (2022). Corso di Laurea in Economia del Turismo (2022). Scienze del turismo (2022). Географічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка (2022). Освітньо-професійна програма «Туризм» (2020а). Про освітні програми: Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти (2022). Освітньо-професійна програма «Туризм» (2020b).

Як бачимо, відповідно до національних рейтингів ЗВО як італійські, так і українські посідають зовсім інші позиції і здебільшого набагато вищі ніж у світових рейтингах, зокрема (Shanghai Academic Ranking of World Universities, 2021):

- Римський університет «Ла Сapiенца» (SAPIENZA Università degli Studi di Roma «La Sapienza») – 1–4;
- Римський університет «Тор Вергата» (Università degli Studi di Roma «Tor Vergata») – 20–29;
- Генуезький університет (Università degli studi di Genova) – 11–19;
- Університет Перуджі (Università degli Studi di Perugia) – 11–19;
- Катанійський університет (Università degli Studi di Catania) – 11–19.
- Українські університети відповідно до консолідованого національного рейтингу (Рейтинг університетів «Топ-200 Україна», 2021) посідають такі позиції:
- Національний університет «Львівська політехніка» – 4;
- Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна – 3;
- Київський національний університет імені Тараса Шевченка – 1.

Перш за все, необхідно зауважити, що термін навчання здобувачів вищої освіти ОКР бакалавр за спеціальністю «Туризм» в Італії складає три роки, в Україні чотири роки, що вже слугує першою відмінністю при підготовці фахівців з туризму, оскільки тривалість навчання дозволяє чіткіше формувати навчальні плани з відповідними освітніми компонентами, кількістю годин та кредитів ЕCTS, особливостями практичного складника підготовки тощо зі стратегічно обґрунтованим використанням освітнього часу відповідної ОП (Scienze del turismo. Laurea, 2022; Turismo

enogastronomico, 2022; Scienze del turismo: impresa, cultura e territorio, 2022; Corso di Laurea in Economia del Turismo, 2022; Scienze del turismo, 2022).

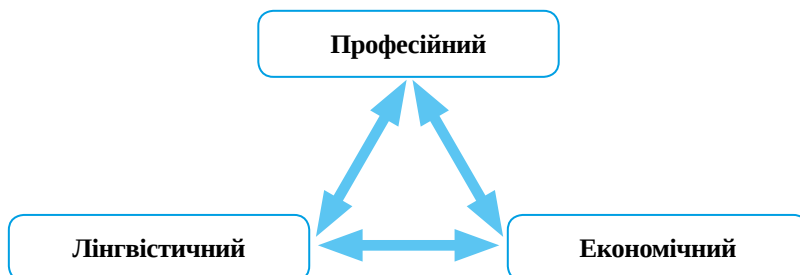
По-друге, в Італії назва освітньої програми відповідає її цілі, тобто підготовці фахівців в тій чи іншій галузі туризму, наприклад назва ОП в «Ла Сапієнца» «Наука про туризм» («Scienze del turismo») та в Катанійському університеті «Наука про туризм» («Scienze del turismo») підтверджує комплексне вивчення туристичної науки; у решти університетів освітні програми зорієнтовані на відповідний галузевий профіль, зокрема, у «Тор Вергата» – «Продовольчий та винний туризм» («Turismo enogastronomico») – на гастрономічний і винний види туризму; в Генуезькому університеті – «Наука про туризм: бізнес, культура галузі» («Scienze del turismo: impresa, cultura e territorio») – з нахилом на економічний напрям та культурну спадщину; в Університеті Перуджі – «Економіка туризму» («Corso di Laurea in Economia del Turismo») простежується суто економічний підхід до вивчення туризму та його специфіки (Scienze del turismo. Laurea, 2022; Turismo enogastronomico, 2022; Scienze del turismo: impresa, cultura e territorio, 2022; Corso di Laurea in Economia del Turismo, 2022; Scienze del turismo, 2022).

В Україні в трьох наведених ЗВО назва ОП є доволі лаконічною і всеохопною – «Туризм», що докорінно відрізняється від італійського підходу, оскільки українські університети формують ОП з великою кількістю різних за своєю спрямованістю освітніх компонент. Це дає змогу готувати «фахівців-універсалів» у туризмі, з іншого – розконцентровує навчальний план і як результат унеможливає повною мірою розвивати той чи інший вид туризму в Україні (Географічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2022; Освітньо-професійна програма «Туризм», 2020а; Про освітні програми, 2022; Освітньо-професійна програма «Туризм», 2020b).

Ще однією відмінністю італійських та українських університетів зі спеціальністю «Туризм» є те, що наповнення освітніми компонентами навчальних планів п'яти ЗВО Італії характеризується векторизацією навчальних дисциплін, як от: за економічним спрямуванням, правничим, лінгвістичним тощо. Тобто, в п'яти досліджуваних ОП відповідних університетів («Наука про туризм» («Scienze del turismo»), «Продовольчий та винний туризм» («Turismo enogastronomico»), «Наука про туризм: бізнес, культура галузі» («Scienze del turismo: impresa, cultura e territorio»), «Економіка туризму» («Corso di Laurea in Economia del Turismo») та «Наука про туризм» («Scienze del turismo») навчання здійснюється з акцентуванням уваги на дисциплінах економічного спрямування, зокрема для формування компетентностей управління в сфері туризму як галузі третинного сектору економіки; правничого – вивчення аспектів юридичного регулювання сфери туризму, відповідних нормативно-правових актів тощо для формування компетентностей юридичної грамотності, ведення документації; лінгвістичного, оскільки комунікаційні навички в сфері туризму є одним із найважливіших компонентів, передусім із взаємодією з іноземними резидентами, що дасть змогу здобути навички успішного міжособистісного та міжкультурного спілкування (Percorso formativo, 2022; Turismo enogastronomico, 2022; Manifesto degli studi, 2020; Informazioni sul corso – Regolamento, 2020; Corso di laurea in Scienze del turismo, 2022).

Окрім того, за три роки навчання на бакалавраті з урахуванням зазначених вище векторів освітніх компонент, здійснюється виражена імплементація навчальних дисциплін саме професійного спрямування, що передбачають формування компетентностей в сфері туризму, серед яких аналіз туристичної привабливості території, туристичних ресурсів, країнознавства тощо (Percorso formativo, 2022; Turismo enogastronomico, 2022; Manifesto degli studi, 2020; Informazioni sul corso – Regolamento, 2020; Corso di laurea in Scienze del turismo, 2022). У досліджуваних двох (Наці нальний університет «Львівська політехніка», Київський національний університет імені Тараса Шевченка) із трьох (інформація про факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна не доступна через варварське вторгнення російських військ на територію Харківщини) університетів України зі спеціальності «Туризм» в освітніх компонентах навчальних планів частково простежується виокремлення галузевих векторів. Водночас наповнення навчальними дисциплінами у цих університетах більшою

мірою зорієнтоване на професійні та фахові дисципліни, до яких у незначній кількості, як супутні, долучено дисципліни економічного та лінгвістичного векторів (рис. 1) (Освітньо-професійна програма «Туризм», 2020а; Освітньо-професійна програма «Туризм», 2020b).

Джерело: складено автором на основі: Освітньо-професійна програма «Туризм», (2020а); Освітньо-професійна програма «Туризм» (2020b).

Рис. 1. Ключові вектори наповнення освітніми компонентами навчальних планів українських ЗВО зі спеціальності «Туризм»

Такий підхід до формування освітніх векторів українських ЗВО зі спеціальності «Туризм» і, зокрема, приділення основної уваги професійним освітнім компонентам, засвідчує всеохоплюючий спектр навчальних предметів в ОП. Натомість в італійських університетах ОП формуються залежно від виду туризму і ключовим осердям є вивчення тих дисциплін, які є необхідними для здійснення майбутніх фахових зобов'язань випускників. Звідси виникає питання про кількість кредитів і обсяг навчального матеріалу, який має оволодіти студент в італійських та вітчизняних університетах задля здобуття професійних компетентностей.

Ще однією особливістю італійських ЗВО є виокремлення навчальних дисциплін відповідно до Науково-дослідних секторів (Settori scientifico-disciplinari), яких виділяють 14 із загальною кількістю 130 компонент (Alegato, 2022). Тобто, це означає включення в ОП дисциплін професійного, лінгвістичного, політико-психологічного, культурно-освітнього блоків тощо. В Україні прослідковується кореляція Науково-дослідних секторів із галузями знань, яких нині 29 зі 130 спеціальностями (Постанова, 2015). Наприклад, спеціальність «Туризм» в Україні є складником галузі знань «24 Сфера обслуговування», що не обмежує ЗВО під час формування навчальних планів Національного університету «Львівська політехніка», Київського національного університету імені Тараса Шевченка освітніми компонентами з інших галузей знань, зокрема: «29 Міжнародні відносини» (Міжнародні організації в туризмі), «05 Соціальні та поведінкові науки» (Економіка), «03 Гуманітарні науки» (Філософія), «08 Право» (Правове регулювання туристичної галузі) тощо (Освітньо-професійна програма «Туризм», 2020а; Освітньо-професійна програма «Туризм», 2020b; Постанова, 2015).

Вагомим аспектом підготовки майбутніх фахівців сфери туризму є практичне навчання, яке дозволяє закріпити набуті теоретичні знання, чи за умови дуальності вищої освіти здобувати її безпосередньо на робочих місцях. В Італії практична підготовка в досліджуваних університетах характеризується перш за все тим, що здобувачі вищої освіти проходять практичну підготовку у вигляді стажування у відповідних компаніях, туристичних підприємства тощо, яке обов'язково є позааудиторне, але без укладання студентами трудових угод (Tigocini, 2022). Також студенти ЗВО Італії зі спеціальності «Туризм» проходять стажування на II–III курсах навчання, тим самим закріплюючи теоретичну складову, здобуту на I курсі навчання (Percorso formativo, 2022; Turismo enogastronomico, 2022; Manifesto degli studi, 2020; Informazioni sul corso – Regolamento, 2020; Corso di laurea in Scienze del turismo, 2022).

В українських університетах зі спеціальності «Туризм» спостерігається кардинально інших підхід до практичного складника підготовки фахівців з туризму (табл. 2) (Освітньо-професійна

програма «Туризм», 2020a; Освітньо-професійна програма «Туризм», 2020b; Навчальна практика «Краєзнавча», 2021; Навчальна практика «Екскурсійна», 2021; Виробнича практика «Туристична», 2021; Практика за темою бакалаврської кваліфікаційної роботи, 2021).

Таблиця 2

Практична підготовка здобувачів вищої освіти в українських ЗВО зі спеціальності «Туризм» відповідно до загальноуніверситетських рейтингів (Times University Ranking та QS World Rankings) станом на 2021 р.

№	Назва і вид практичної підготовки	Курс навчання	Семестр	Кількість годин	Кількість кредитів ECTS	Мова навчання
Національний університет «Львівська політехніка»						
1.	Навчальна практика «Краєзнавча»	I	II	90	3	Українська
2.	Навчальна практика «Екскурсійна»	II	IV	90	3	Українська
3.	Виробнича практика «Туристична»	III	VI	90	3	Українська
4.	Практика за темою бакалаврської кваліфікаційної роботи	IV	VIII	90	3	Українська
Київський національний університет імені Тараса Шевченка						
1.	Навчальна практика з туристичного орієнтування та краєзнавства	I	II	150	5	Українська
2.	Зимова навчальна професійно-орієнтована практика (музейна)	II	IV	60	2	Українська
3.	Навчальна професійно-орієнтована екскурсійна практика	II	IV	60	2	Українська
4.	Навчальна професійно-орієнтована практика з активних видів туризму	II	IV	60	2	Українська
5.	Виробнича практика	III	VI	240	8	Українська
6.	Виробнича переддипломна практика	IV	VIII	180	6	Українська

Джерело: складено автором на основі: складено автором на основі: Освітньо-професійна програма «Туризм» (2020a); Освітньо-професійна програма «Туризм» (2020b). Навчальна практика «Краєзнавча» (2021). Навчальна практика «Екскурсійна» (2021). Виробнича практика «Туристична» (2021). Практика за темою бакалаврської кваліфікаційної роботи (2021).

Отже, основною відмінністю практичної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Туризм» є наявність практики в другому півріччі навчання на всіх чотирьох курсах ОКР «Бакалавр». Зауважимо, що специфікою Національного університету «Львівська політехніка» та Київського національного університету імені Тараса Шевченка в проведенні практичної підготовки є інтегрування навчальної практики впродовж I–II курсів навчання, що фактично є підготовчим етапом до безпосередньої практики на підприємстві, яка відбувається з III курсу і може проводитися як з відривом від навчання, так і без відриву. Стажування ж для українських здобувачів вищої освіти присутнє у вигляді українських та закордонних грантів, які студент може отримати пройшовши конкурсний відбір.

Привертає увагу те, що в Національному університеті «Львівська політехніка» практика на кожному з курсів характеризується конкретним напрямом, як от: краєзнавча, екскурсійна тощо, тобто на яких студенту надається можливість здобути компетентності існуючих професій (краєзнавця чи екскурсовода). Особливістю Київського національного університету імені Тараса Шевченка є те, що існує шість видів практичної підготовки, кожен із яких спрямовано на відповідний вид туризму тощо.

Упроваджені види практичної підготовки в Національному університеті «Львівська політехніка» дають змогу готувати випускників спеціальності «Туризм» для виконання професійних завдань на відповідних посадах у туристичних фірмах, екскурсійних бюро, курортних комплексах, сферах дозвілля, установах державної форми власності для консультування, покращення якості надання туристичних послуг тощо (Освітньо-професійна програма «Туризм», 2020b). Випускник Київського національного університету імені Тараса Шевченка придатний до працевлаштування «на посадах виконавчого рівня на підприємствах та в установах індустрії туризму (туроператорська, турагентська, екскурсійна діяльність, заклади гостинності), в громадських організаціях туристичного профілю, відкриття і ведення власного бізнесу в рекреації і туризмі, роботі в органах державного управління туризмом» (Освітньо-професійна програма «Туризм», 2020a).

Натомість в Італії спектр можливих варіантів працевлаштування випускників «Ла Сапієнца», «Тор Вергата», Генуезького університету, Університету Перуджі та Катанійського університету є більш зорієнтованим на ціль ОП та її вектори підготовки, зокрема в державних і приватних організаціях з управління та збагачення культурної і природної спадщини, на підприємствах з виробництва агропродовольчої продукції, у туроператорів і туристичних агентствах, що спеціалізуються на гастрономічному туризмі, у сфері культурної та територіальної діяльності в державних адміністраціях з виконанням управлінських або підприємницьких функцій тощо (Scienze del turismo: impresa, cultura e territorio, 2022; Informazioni sul corso – Regolamento 2021, 2022; Requisiti di ammissione, 2022; Decreto, 2021; Sbocchi lavorativi, 2022).

Необхідно наголосити, що випускник спеціальності «Туризм» з першого циклу (бакалаврського) вищої освіти України здатний виконувати професійну роботу, зазначену в Національному класифікаторі України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» (затверджений наказом Держспоживстандарту України від 28 липня 2010 р. № 327), і може займати первинні посади (Національний класифікатор, 2010): «3340 Інструктор-методист з туризму»; «3414 Фахівець з туристичного обслуговування»; «3414 Організатор подорожей (екскурсії)»; «3414 Екскурсовод»; «3414 Організатор туристичної і готельної діяльності»; «3414 Фахівець з готельного обслуговування»; «3414 Фахівець із організації дозвілля»; «3414 Фахівець з розвитку сільського туризму»; «3414 Фахівець із конференц-сервісу»; «3414 Фахівець із спеціалізованого обслуговування»; «3414 Інструктор оздоровчо-спортивного туризму (за видами туризму)»; «3414 Фахівець із туристичної безпеки»; «3439 Інспектор з туризму».

Зазначені відмінності в здійсненні практичної підготовки студентів спеціальності «Туризм» в Італії та Україні істотно впливають на ефективність виконання поставлених професійних завдань та якість надання туристичних послуг, що зумовлює збільшення чи зменшення туристичних потоків в країну.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Ураховуючи проведений аналіз освітніх компонент ЗВО Італії та України, необхідно виділити шість найголовніших відмінностей в здійсненні підготовки майбутніх фахівців сфери туризму;

- терміни навчання ОКР бакалавр в Італії та Україні;
- назви та цілі ОП в італійських та українських ЗВО;
- освітні вектори навчальних дисциплін ОП;
- блоки навчальних дисциплін;
- специфіка здійснення практичної підготовки студентів;
- можливості подальшого працевлаштування випускника спеціальності «Туризм».

За результатами компаративного аналізу освітніх компонент італійських та українських ЗВО визначено, що терміни навчання на спеціальності «Туризм» в італійських університетах на ОКР бакалавр становить три роки, в Україні чотири, що характеризується різними підходами до формування назви та цілей ОП, оскільки в італійських університетах орієнтуються на найприбутковіші та найрозвиненіші види туризму в державі, в українських ЗВО орієнтир обрано на всеохоплюючий аспект туристичної спеціальності, тобто з урахуванням усіх його елементів.

Освітні вектори в Італії є базою для наповнення навчальних планів відповідними дисциплінами, зокрема, економічного, лінгвістичного, юридичного, професійного тощо спрямування. В Україні ж загалом ці аспекти зберігаються, окрім юридичного, що вирізняється суттєвою недостачею дисциплін юридичного спрямування на відміну від італійських ЗВО. Пріоритетним складником навчального процесу в Італії є практична складова, яка реалізується через стажування у відповідних компаніях, установах, що дає змогу збільшити закріплення теоретичних знань та освоїти практичні навички безпосередньо на туристичному підприємстві на відміну від українських університетів, де є усталена класична практика, що не гарантує високопрофесійного набуття практичних компетентностей студентами для подальшого успішного працевлаштування, а стажування вірогідне тільки як грантова програма.

Використані джерела

- Виробнича практика «Туристична». (2021). <http://directory.lpnu.ua/majors/subject/ISD/6.242.00.00/8/2021/ua/full/6/479>
- Географічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (2022). <https://geo.knu.ua/>
- Зігунов, В.М. (2021). Зарубіжний і вітчизняний досвід професійної підготовки фахівців сфери соціального туризму. *Теорія і методика професійної освіти*, 21(1), 91–94. http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/31/part_1/20.pdf
- Київський національний університет імені Тараса Шевченка. (2022). <http://knu.ua/>
- Леоненко, Н.А. (2020). *Державне регулювання системи підготовки фахівців у сфері туризму та перспективи їх подальшого працевлаштування*. <http://repositcs.nuczu.edu.ua/handle/123456789/12386>
- Лук'янець, А.В. (2021). Підготовка туристичних кадрів. *Економіка та суспільство*, (25). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-28>
- Навчальна практика «Екскурсійна». (2021). <http://directory.lpnu.ua/majors/subject/ISD/6.242.00.00/8/2021/ua/full/4/14425>
- Навчальна практика «Красєзнавча». (2021). <http://directory.lpnu.ua/majors/subject/ISD/6.242.00.00/8/2021/ua/full/2/14424>
- Національний класифікатор України ДК 003:2010 «Класифікатор професій». (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>
- Національний університет «Львівська політехніка». (2022). <https://lpnu.ua/>
- Освітньо-професійна програма «Туризм». (2020a). Київський національний університет імені Тараса Шевченка. https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2022/02/opp_turyzm_bak_denne_zaochn_red2020_3.pdf
- Освітньо-професійна програма «Туризм». (2020b). Національний університет «Львівська політехніка». <https://lpnu.ua/sites/default/files/2021/program/12903/opp242bak2020.PDF>
- Постанова Кабінету міністрів України (29.04. 2015 р.) № 266. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>
- Практика за темою бакалаврської кваліфікаційної роботи. (2021). <http://directory.lpnu.ua/majors/subject/ISD/6.242.00.00/8/2021/ua/full/8/3633>
- Про освітні програми: Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. (2022). <https://lpnu.ua/osvita/pro-osvitni-programy/pershyi-riven-vyshchoi-osvity>
- Рейтинг університетів України «ТОП-200 УКРАЇНА 2021». (2021). <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=6868>

- Робочі програми навчальних дисциплін ОПП «Туризм» (рівень: бакалавр; форма навчання: денна; мова навчання: українська; н.п. 2020 р.). (2020). <https://geo.knu.ua/osvitni-programy/opysy-osvitnih-program/robochi-programy-navchalnyh-dysczyplin-opp-turyzm-bakalavr-2020-r-d/>
- Харківський національний університет імені Василя Назаровича Каразіна. (2022). [https://www.univer.kharkov.ua/Allegato, A. \(2022\). *Elenco dei settori scientifico-disciplinari*. <http://www.miur.it/UserFiles/115.htm>](https://www.univer.kharkov.ua/Allegato, A. (2022). Elenco dei settori scientifico-disciplinari. http://www.miur.it/UserFiles/115.htm)
- Corso di Laurea in Economia del Turismo. (2022). <https://www.econ.unipg.it/didattica/assisi/laurea-in-economia-del-turismo>
- Corso di laurea in Scienze del turismo. (2022). L 15. Piano ufficiale degli studi. Coorte 2019/2022. <http://www.disfor.unict.it/sites/default/files/files/L-15%20Scienze%20del%20turismo%20coorte%202019-22%20.pdf>
- Decreto 1351/2021. (2021). Macroarea di lettere e filosofia. Dipartimento di storia, patrimonio culturale, formazione e società bando di concorso per l'ammissione al corso di laurea professionalizzante in "Turismo enogastronomico (TUReg)". Classe I-15 (d.m. 270/2004). A.a. 2021/2022. http://web.uniroma2.it/allegato/38624/contenuto/turismo_enogastronomico_a_a_2021-2022
- Informazioni sul corso – Regolamento 2020. (2020). <https://www.econ.unipg.it/didattica/assisi/laurea-in-economia-del-turismo/info-economia-turismo-assisi?idcorso=175&annoregolamento=2020&tab=INS>
- Informazioni sul corso – Regolamento 2021. (2022). Corso di laurea in Economia del turismo. <https://www.econ.unipg.it/didattica/assisi/laurea-in-economia-del-turismo/info-economia-turismo-assisi?idcorso=175&annoregolamento=2021&tab=PRE>
- Manifesto degli studi a.a. 2020/2021 corso di laurea in 9912 scienze del turismo: impresa, cultura e territorio (classe I-15). (2020). https://servizionline.unige.it/unige/stampa_manifesto/MF/2020/9912.html
- Percorso formativo. (2022). <https://corsidilaurea.uniroma1.it/it/corso/2020/30432/cds>
- QS World Rankings 2021. (2021). <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2021>
- Requisiti di ammissione. (2022). <http://www.disfor.unict.it/it/corsi/I-15-st/requisiti-di-ammissione>
- Sbocchi lavorativi. (2022). <https://corsidilaurea.uniroma1.it/it/corso/2020/30432/sbocchi-lavorativi>
- Scienze del turismo. (2022). <https://www.unict.it/en/node/11367>
- Scienze del turismo. Laurea. (2022). <https://corsidilaurea.uniroma1.it/it/corso/2020/30432/home>
- Scienze del turismo: impresa, cultura e territorio. (2022). <https://corsi.unige.it/9912>
- Shanghai Academic Ranking of World Universities 2021. (2021). <https://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2021>
- The Village Україна. (2021). *Скільки іноземців побувало в Україні за 2021 рік*. <https://bit.ly/3wjueJI>
- Times University Ranking 2021. (2021). https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2021/world-ranking#!/page/0/length/25/locations/ITA/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats
- Tirocini. (2022). <https://www.uniroma1.it/it/pagina/tirocini>
- TOP20 The World's Most Visited Countries 2020. (2020). <https://romecitynow.com/the-worlds-most-visited-countries-2020>
- Turismo enogastronomico. (2022). https://web.uniroma2.it/module/name/Content/newlang/italiano/navpath/OFF/section_parent/6942
- Turismo enogastronomico. (2022). https://web.uniroma2.it/module/name/Content/newlang/italiano/navpath/OFF/section_parent/6942

References

- Allegato, A. (2022). *Elenco dei settori scientifico-disciplinari*. <http://www.miur.it/UserFiles/115.htm>
- Corso di Laurea in Economia del Turismo. (2022). <https://www.econ.unipg.it/didattica/assisi/laurea-in-economia-del-turismo>
- Corso di laurea in Scienze del turismo. (2022). L 15. Piano ufficiale degli studi. Coorte 2019/2022. <http://www.disfor.unict.it/sites/default/files/files/L-15%20Scienze%20del%20turismo%20coorte%202019-22%20.pdf>
- Decreto 1351/2021. (2021). Macroarea di lettere e filosofia. Dipartimento di storia, patrimonio culturale, formazione e società bando di concorso per l'ammissione al corso di laurea professionalizzante in "Turismo enogastronomico

- (TUReg)". Classe l-15 (d.m. 270/2004). A.a. 2021/2022. http://web.uniroma2.it/allegato/38624/contenuto/turismo_enogastronomico_a_a_2021-2022
- Heohrafichnyi fakultet Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. (2022). <https://geo.knu.ua/>
- Informazioni sul corso – Regolamento 2020. (2020). <https://www.econ.unipg.it/didattica/assisi/laurea-in-economia-del-turismo/info-economia-turismo-assisi?idcorso=175&annoregolamento=2020&tab=INS>
- Informazioni sul corso – Regolamento 2021. (2022). Corso di laurea in Economia del turismo. <https://www.econ.unipg.it/didattica/assisi/laurea-in-economia-del-turismo/info-economia-turismo-assisi?idcorso=175&annoregolamento=2021&tab=PRE>
- Kharkivskiy natsionalnyi universytet imeni Vasyliya Nazarovycha Karazina. (2022). <https://www.univer.kharkov.ua/>
- Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. (2022). <http://knu.ua/>
- Leonenko, N.A. (2020). *Derzhavne rehuliuвання systemy pidhotovky fakhivtsiv u sferi turyzmu ta perspektyvy yikh podalshoho pratsevlashtuvannya*. <http://repositc.ncucz.edu.ua/handle/123456789/12386>
- Lukianets, A.V. (2021). Pidhotovka turystychnykh kadriv. *Ekonomika ta suspilstvo*, (25). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-28>
- Manifesto degli studi a.a. 2020/2021 corso di laurea in 9912 scienze del turismo: impresa, cultura e territorio (classe l-15). (2020). https://servizionline.unige.it/unige/stampa_manifesto/MF/2020/9912.html
- Natsionalnyi klasyfikator Ukrainy DK 003:2010 «Klasyfikator profesii». (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>
- Natsionalnyi universytet «Lvivska politehnika». (2022). <https://lpnu.ua/>
- Navchalna praktyka «Ekskursiina». (2021). <http://directory.lpnu.ua/majors/subject/ISD/6.242.00.00/8/2021/ua/full/4/14425>
- Navchalna praktyka «Kraieznavcha». (2021). <http://directory.lpnu.ua/majors/subject/ISD/6.242.00.00/8/2021/ua/full/2/14424>
- Osvitno-profesiina prohrama «Turyzm». (2020a). Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2022/02/opp_turyzm_bak_denne_zaochn_red2020_3.pdf
- Osvitno-profesiina prohrama «Turyzm». (2020b). Natsionalnyi universytet «Lvivska politehnika». <https://lpnu.ua/sites/default/files/2021/program/12903/opp242bak2020.PDF>
- Percorso formativo. (2022). <https://corsidilaurea.uniroma1.it/it/corso/2020/30432/cds>
- Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy (29.04. 2015 r.) № 266. Pro zatverdzhennia pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuetsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>
- Praktyka za temoiu bakalavrskoi kvalifikatsiinoi roboty. (2021). <http://directory.lpnu.ua/majors/subject/ISD/6.242.00.00/8/2021/ua/full/8/3633>
- Pro osvitni prohramy: Pershyi (bakalavrskiy) riven vyshchoi osvity. (2022). <https://lpnu.ua/osvita/pro-osvitni-programy/pershyi-riven-vyshchoi-osvity>
- QS World Rankings 2021. (2021). <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2021>
- Reitynh universytetiv Ukrainy «TOP-200 UKRAINA 2021». (2021). <http://www.euroosvita.net/index.php?category=1&id=6868>
- Requisiti di ammissione. (2022). <http://www.disfor.unict.it/it/corsi/l-15-st/requisiti-di-ammissione>
- Robochi prohramy navchalnykh dystsyplin OPP «Turyzm» (riven: bakalavr; forma navchannia: denna; mova navchannia: ukrainska; n.p. 2020 r.). (2020). <https://geo.knu.ua/osvitni-programy/opysy-osvitnih-program/robochi-programy-navchalnyh-dyscopylin-opp-turyzm-bakalavr-2020-r-d/>
- Sbocchi lavorativi. (2022). <https://corsidilaurea.uniroma1.it/it/corso/2020/30432/sbocchi-lavorativi>
- Scienze del turismo. (2022). <https://www.unict.it/en/node/11367>
- Scienze del turismo. Laurea. (2022). <https://corsidilaurea.uniroma1.it/it/corso/2020/30432/home>
- Scienze del turismo: impresa, cultura e territorio. (2022). <https://corsi.unige.it/9912>
- Shanghai Academic Ranking of World Universities 2021. (2021). <https://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2021>
- The Village Ukraina. (2021). Skilky inozemtsiv pobuvalo v Ukraini za 2021 rik. <https://bit.ly/3wjuEJI>

- Times University Ranking 2021. (2021). https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2021/world-ranking#!/page/0/length/25/locations/ITA/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats
- Tirocini. (2022). <https://www.uniroma1.it/it/pagina/tirocini>
- TOP20 The World's Most Visited Countries 2020. (2020). <https://romecitynow.com/the-worlds-most-visited-countries-2020>
- Turismo enogastronomico. (2022). https://web.uniroma2.it/module/name/Content/newlang/italiano/navpath/OFF/section_parent/6942
- Turismo enogastronomico. (2022). https://web.uniroma2.it/module/name/Content/newlang/italiano/navpath/OFF/section_parent/6942
- Vyrobnycha praktyka «Turystychna». (2021). <http://directory.lpnu.ua/majors/subject/ISD/6.242.00.00/8/2021/ua/full/6/479>
- Zihunov, V.M. (2021). Zarubizhnyi i vitchyzniani dosvid profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv sfery sotsialnoho turyzmu. *Teoriia i metodyka profesiinoi osvity*, 21(1), 91–94. http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/31/part_1/20.pdf

Bohdan Zdolnyk, lecturer at the Department of International Relations and Tourism of the Educational and Scientific Institute of International Relations, third-year PhD graduate 015 «Professional Education» of the Department of Psychology and Pedagogy of the Educational and Scientific Institute of Linguistics and Psychology of Kyiv International University, Kyiv, Ukraine.

Research interests: pedagogy; comparative studies in the field of higher education; simulation of the educational environment of a higher education institution; methods of training students of higher education majoring in “Tourism”.

ANALYSIS OF EDUCATIONAL COMPONENTS OF ITALIAN AND UKRAINIAN UNIVERSITIES IN THE SPECIALTY “TOURISM”

This paper presents a comparative analysis of the educational components of Italian “La Sapienza University of Rome” (SAPIENZA Università degli Studi di Roma “La Sapienza”); University of Rome “Tor Vergata” (Università degli Studi di Roma “Tor Vergata”), University of Genoa (Università degli studi di Genova); University of Perugia (Università degli Studi di Perugia); University of Catania (Università degli Studi di Catania) and Ukrainian (Lviv Polytechnic National University, Taras Shevchenko National University of Kyiv) universities. The main differences in the training of future specialists in the field of tourism have been identified, in particular the terms of Bachelor’s degree program in Italy and Ukraine; practical training of students, and opportunities for further employment of special graduates in Tourism.

Proceeding from the analysis of the educational components of the HEIs under research, it is necessary to identify the six main differences in the training of future professionals in the field of tourism:

- terms of EQL “Bachelor” in Italy and Ukraine;
- names and goals of educational programs in Italian and Ukrainian universities;
- educational vectors of academic disciplines;
- blocks of academic disciplines;
- specifics of practical training of students;
- opportunities for further employment of a graduate majoring in “Tourism”.

According to the results of the comparative analysis, it is determined that the bachelor’s degree in Tourism at Italian universities is three years, and in Ukraine – four years; it is characterized by different approaches to the formation of the name and goals of educational programs. With regard to the most profitable and most developed types of tourism in the country, in Ukrainian universities the reference point is chosen on the comprehensive aspect of a tourist specialty, that is taking into account all its elements.

Educational vectors in Italy are the basis for curricula content with relevant disciplines, in particular, economic, linguistic, legal, professional, etc. In Ukraine as a whole, these aspects remain, except for the legal one, which is characterized by a significant lack of legal disciplines in contrast to the Italian free economic zones. The priority component of the educational process in Italy is the practical component, which is implemented through internships in relevant companies, and institutions, which allows to increase the consolidation of theoretical knowledge and practical skills directly at the tourism company. Unlike with Italian universities, Ukrainian HEIs have established a classical practice of highly professional acquisition of practical competencies by students for further successful employment, and an internship is likely only as a grant program.

Keywords: specialty “Tourism”; general university rating; specialist; sphere of tourism; bachelor; educational programs; practical training.